

Praktisk uppgift: Skapa promptografier

Till dig som är lärare

För uppgifterna behövs dator samt ett AI-verktyg för att generera bilder.

Uppgift

Eleverna ska skapa promptografier med en bildgenerator genom att formulera en beskrivning (prompt). Längre ner finns förslag på fyra övningar att utgå ifrån.

Syfte

När eleverna använder en bildgenerator lär de sig hur verktyget fungerar, hur de kan styra generatoren och hur det går att framställa en bild som härmar fotografiets uttryck. Genom att öva sig på att skapa bättre bildbeskrivningar (en så kallad prompt) utvecklar eleverna sin förmåga att analysera bilder. En välformulerad prompt kan ses som en omvänd bildanalys, där eleverna sätter ord på en bild för att den ska skapas. Att se en realistisk bild växa fram utan kamera, lins eller fysiskt motiv utmanar deras föreställning om att fotografiska bilder alltid speglar verkligheten.

Vilken bildgenerator ska eleverna använda?

AI-utvecklingen håller ett högt tempo och förutsättningar för verktyg och tjänster skiftar snabbt. Därför går det inte att ge några konkreta råd. Det är viktigt att dataskyddsförordningen (GDPR) följs så att inte eleverna tvingas lämna ifrån sig personuppgifter utanför EU. De kan använda tjänster som inte kräver inlogg eller tjänster som er kommun köpt upp. IT-ansvarig på er skola kan säkert ge råd i frågan.

Förslag på övningar

Tips! Som uppvärmning: välj en bild och låt eleverna försöka prompta en likadan bild. Genom att skriva en prompt i syfte att återskapa en bild får eleverna snabbt syn på hur bildgeneratoren fungerar. Vilka instruktioner har den svårt att tolka och framställa? Förstår den inte beskrivningen av motivet? Eller är det kompositionen som är svår att återskapa? Då det även finns ett "facit" kan intressanta diskussioner uppstå kring elevbildernas olika uttryck. Vad är lika? Vad skiljer dem åt?

Övning 1 – Sagan får liv

Tänk dig att sagan om Rödluvan och vargen faktiskt har hänt på riktigt. Din uppgift är att skapa en bild som återger en scen från sagan, som om den vore tagen med en kamera. Bilden ska likna en ögonblicksbild från verkligheten och kännas trovärdig. Formulera en beskrivning (prompt) för att få bildgeneratoren att skapa bilden.

- Diskutera resultaten. Vilka ord och begrepp använde ni för att få fram en bild ni tyckte fungerade bra? Vilka ord fungerade inte? Diskutera bilderna utifrån ett källkritiskt perspektiv. Känns bilderna trovärdiga? Vad kan det innebära när sagor och myter kan illustreras på ett realistiskt sätt, som om det vore ögonblicksbilder från verkliga livet?

Övning 2 – Illustrera en nyhet

Din uppgift är att bilda en nyhet genom att skapa en promptografi. Välj en kortare nyhetsnotis eller en nyhetsrubrik från etablerad nyhetsmedia (undvik nyheter som involverar kända eller offentliga personer). Du kan också hitta på en egen gäckande nyhetsrubrik som du bildsätter. Formulera en beskrivning (prompt) för att få bildgeneratoren att skapa bilden.

- Diskutera resultaten. Vilka ord och begrepp använde ni för att få fram en bild ni tyckte fungerade bra? Vilka ord fungerade inte? Diskutera resultaten utifrån ett källkritiskt perspektiv. Skulle bilderna fungera i en tidning för en viss typ av artiklar, argumentera för och emot? Vilka konsekvenser skulle det få för journalistiken? Vad kan bilderna innebära för läsarens förståelse av nyheten?

Övning 3 – Den okända släktingen

Vem var din farmors mors mor? En berömd cirkusartist? En specialist på att baka kringlor? Din uppgift är att skapa en promptografi som ser ut som ett gammalt släktfoto. Bilden kan baseras på en släkting som du hört historier om eller så kan den vara en fantasi. Formulera en beskrivning (prompt) för att få bildgeneratoren att skapa bilden.

- Beskriv varandras släktingar utifrån hur ni tolkar promptografierna. Stämmer tolkningen överens med bildskaparens idé? Diskutera resultaten. Vilka ord och begrepp använde ni för att få fram en bild ni tyckte fungerade bra? Vilka ord fungerade inte? Diskutera bilderna utifrån ett källkritiskt perspektiv, vad kan det innebära för historien om skrivningen att AI kan generera bilder som liknar gamla fotografier?

Övning 4 – En ny upptäckt

Du är en upptäcktsresande med universum som ditt äventyrsfält, ständigt på jakt efter nya insikter och upplevelser. Din dröm är att hitta en plats där ingen annan människa tidigare satt sin fot – tyvärr misslyckas du ständigt. Till slut bestämmer du dig för att fejka en bild. Din uppgift är att skapa en promptografi för att övertyga allmänheten att du har hittat en tidigare oupptäckt plats. Formulera en beskrivning (prompt) för att få bildgeneratoren att skapa en bild av en spännande och exotisk miljö som ska väcka häpnad och medial uppmärksamhet.

- Diskutera resultaten. Vilka ord och begrepp använde ni för att få fram en bild ni tyckte fungerade bra? Vilka ord fungerade inte? Diskutera bilderna utifrån ett källkritiskt perspektiv. Blev resultaten trovärdiga? Vad kan det innebära för vår förståelse för omvärlden om AI kan generera bilder som liknar nya geografiska upptäckter?

Till eleven

Att prompta en bild kan liknas vid en omvänd bildanalys. I stället för att beskriva en redan existerande bild med ord, formulerar du en beskrivning för att skapa en bild. En alltför kort och enkel prompt ger bildgeneratoren stort handlingsutrymme, vilket minskar ditt eget inflytande över resultatet.

Här är tretton parametrar du kan ha till hjälp när du formulerar din beskrivning för att skapa en bild som liknar din egen vision så mycket som möjligt. Tänk på att det alltid finns en viss slumpmässighet när du använder en bildgenerator.

Saknar du kunskap om exempelvisamerateknik så kan du söka information på nätet om vilka kameror som är vanliga när man ska ta modebilder eller för att fota nyhetsbilder.

1. **Subjekt/objekt** (djur/människa/sak/fordon: hund, flicka, bil)
2. **Utseende/material** (brun pudel, röd sidenkjol, stort leende, röd lådbil)
3. **Vad ska hända i bilden?** (person springer, håller i en penna, kör fort)
4. **Plats/miljö** (ett torg i Berlin, i ett kök, bredvid en landsväg, i rymden)
5. **Årtal** (70-tal, 1800-tal, år 3058)

6. **Känsla/stämning i bilden** (läskig, dramatisk, romantisk)
7. **Bildmedium** (fotografi, akvarell, blyertsskiss)
8. **Teknik/Kamerateknik** (vått-i-vått-teknik, fish eye lins, analog Hasselblad-kamera)
9. **Bildutsnitt/bildperspektiv** (grodperspektiv, närbild, helbild)
10. **Färg** (svartvit, retrofärger, starka färger, blå-tonad)
11. **Ljus** (gryningsljus, studiolampa, motljus)
12. **Bildgenre** (reklambild, nyhetsbild, stilleben, informationsbild)
13. **Bildreferens** (en fotograf, ett filter eller en bildstil du tycker passar ditt syfte)

Övriga tips:

- Formulera prompten som en kort beskrivning. Det behöver inte vara välformulerade meningar utan mer ett uppräknande av parametrar.
- Är du inte nöjd med resultatet? Prova igen! Se över din prompt, kanske behöver något förtydligas? Prova att byta ut ord. Testa att ändra ordningen, ibland kan det hjälpa att skriva det viktigaste först.
- Lek med parametrarna. Prova att skriva in oväntade ord eller överraskande inspirationskällor.